

VERLOREN EN HERBOREN CHARTRES

facetten, zooals de kerk zelf een wereld is, onbegrijpelijk vol van door menschen geschapen vormen en kleuren. Het is licht in Chartres. Onvergetelijk ijl en sterkend, koel en klaar in Juni-dagen. Maar het is er ook duister, het is er een kleurenwemeling, Byzantijnsch van pracht. En ons woord is er als de vogels of de vleermuizen.

Wij zijn niet meer bij machte, ondanks onze onverdachte bewondering en erkenning, het woord voort te brengen, dat Chartres waard is. Wij weten te goed, dat vluchtheuvels slechts tijdelijke waarde hebben in geval van nood en dat het leven eischt, dat ze weer verlaten worden. Wij weten te goed, dat het terugschouwen zijn gevaren heeft. Maar Chartres is iets anders voor ons geworden.

Het heeft een aanzienlijken voorraad bovenpersoonlijke kracht in zijn kunst. En daarom kan het, eeuwen na een stijlgemeenschap die voorgoed voorbij is, de boventijdelijke krachten in de tegenwoordige persoonlijkheid bevruchten, krachten die niet alleen zichzelf zoeken noch uitsluitend in zichzelf berusten.

De persoonlijkheid in onzen tijd leeft geklemd tusschen uitersten: een absolute verheerlijking van de persoonlijkheid en een even radicale vernietiging van de persoonlijkheid ter wille van een ontzielde gemeenschap van slaven. Daarin is het koningschap der menschen verloren, alle weten van zijn hooge geestelijke afkomst verbleekt.

In zulk een tijd lijkt Chartres verloren. Het wordt echter dagelijks herboren. Chartres herinnert den mensch aan zijn hooge afkomst. Het staat op in ons, als wij niet de aesthetische fijnproevers zijn van de beelden of ramen, maar als wij onze gulden mensche-lijkheid, ons verband met anderen en onverwoestbare innerlijke vrijheid in en door deze schepping bevestigd zien. Chartres is het voorbeeld van een collectieve werkzaamheid waarin groote begaafdheden toch de vereischte vrijheid vonden. De geniale krachten die hier werkzaam waren hebben zich niet afgescheiden van geringer bedeelden. Zij hebben het bezit van hun eenzaamheid niet uitgediept tot een afgrond. Zij hebben de waardigheid gevonden van den begaafden mensch, die door het verband met de gemeenschap waarin hij werkt ook het plan van geringer levens weet op te voeren. Op hun beurt werden zij gesterkt door de krachten der gemeenschap, die veelkleurig, veelstemmig en veelvormig was.

Zoo werd het menschelijk beeld in deze architectuur niet alleen de spiegel van schepende gaven gebonden aan de persoonlijkheid, het werd tevens spiegel van hetgeen de menschen voor elkander kunnen zijn, met een besef van grenzen, dat alle weekheid daaraan ontnemt. Wat hier open is, teeder en ontbloeiend, heeft tevens in zich of naast zich de kracht, die in toom houdt, vorm geeft en sluit. De kracht in de wereld, die aanzijn